

Engelli Bireylerin Rekreatif Alan Kullanım Engelleri ve Tercih Etkenleri

Recreational Area use by Individuals with Disabilities Barriers and Preference Factors

Sümeyye ÖZDİL¹, Tebessüm AYYILDIZ DURHAN²

¹Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Erzurum
· sumeyye.ozdil44@gmail.com · ORCID > 0009-0009-0958-0607

²Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, Ankara
· tebessum@gazi.edu.tr · ORCID > 0000-0003-2747-6933

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 11 Ağustos/August 2023

Kabul Tarihi/Accepted: 18 Nisan/April 2024

Yıl/Year: 2024 | **Cilt – Volume:** 15 | **Sayı – Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 53-70

Atıf/Cite as: Özdil, S., Ayyıldız Durhan, T. "Engelli Bireylerin Rekreatif Alan Kullanım Engelleri ve Tercih Etkenleri" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 15(1), Nisan 2024: 53-70.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Sümeyye ÖZDİL

Etik Kurul Beyanı/Ethics Committee Approval: "Araştırma için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu Başkanlığının 10.05.2022 tarih ve 09 sayılı oturumunda alınan E.358376 karar sayısı ile etik kurul izni alınmıştır."

ENGELLİ BİREYLERİN REKREATİF ALAN KULLANIM ENGELLERİ VE TERCİH ETKENLERİ

ÖZ

Çalışmada rekreatif alan kullanımında engelli bireylerin yaşadıkları engellerin ve rekreatif alanları tercih etme sebepleri incelenmiştir. Araştırmaya farklı engel gruplarında olan 221 engelli birey katılmıştır. Çeşitli değişkenlerin rekreatif alan kullanımına yönelik engelleri ve tercih etkenlerini değiştirme durumları incelenmiş, aynı zamanda rekreatif alan kullanımında yaşanan engellerin tercih etkenlerini etkileme düzeyi belirlenmiştir. Veriler demografik soru formunun yanı sıra, Gümüş ve Alay Özgül'ün 2017 yılında geliştirdikleri "Rekreasyon Alanı Katılım Engelleri" ve "Rekreasyon Alanı Tercih Etkenleri Ölçekleri" ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde demografik özellikler için frekans ve yüzde hesaplamaları, değişkenler ve ölçüm araçları arasındaki farkların belirlenmesine yönelik bağımsız örneklem t testi ve ANOVA testi, grup içi karşılaştırmalar için post hoc testi ve ölçüm araçları arasındaki etkinin belirlenmesinde regresyon testi uygulanmıştır. Ortalama puanların altında rekreatif alan kullanım engeli yaşayan katılımcıların ortalamasının üzerinde tercih etkenleri düzeyi sergilenmiştir. Cinsiyet, yaş, algılanan gelir, eğitim düzeyi, özel araca sahip olma, ikamet edilen ilçe, engel türü, engel durumu, ailede başka engelli olma durumu ve rekreasyonel alana geliş nedeni ile rekreatif alan kullanım engelleri ve tercih etkenleri arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Aynı zamanda rekreatif alan kullanımına yönelik engellerin tercih etkenlerini %16 oranında etkilediği saptanmıştır. Araştırma sonucunda engellilerin rekreatif alanların kullanımına yönelik engellerini ortadan kaldırmak ve tercih faktörlerini iyileştirmek için bireysel sınırlılıkların ve yapısal zorlukların ortadan kaldırılması bakımından daha fazla bilimsel araştırmaya ve planlamaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Engel, Rekreasyon, Alan, Tercih.

RECREATIONAL AREA USE BY INDIVIDUALS WITH DISABILITIES BARRIERS AND PREFERENCE FACTORS

ABSTRACT

In the study, the barriers experienced by disabled individuals in the use of recreational areas and the reasons for preferring recreational areas were examined. A total of 221 disabled individuals with different disability groups participated in the study. Various variables were examined to change the barriers and preference factors for the use of recreational areas, and at the same time, the level of influence of

the barriers experienced in the use of recreational areas on preference factors was determined. In addition to the demographic questionnaire, the data were obtained with the “Barriers to Participation in Recreation Areas” and “Preference Factors of Recreation Areas” developed by Gümüş and Alay Özgül in 2017. In the analysis of the data, frequency and percentage calculations for demographic characteristics, independent sample t test and ANOVA test to determine the differences between variables and measurement tools, post hoc test for intra-group comparisons, and regression test to determine the effect between measurement tools were applied. It was determined that participants who experienced recreational area use barriers below the average scores exhibited above-average levels of preference factors. Significant differences were determined between gender, age, perceived income, education level, having a special vehicle, district of residence, type of disability, disability status, having other disabled people in the family and reason for coming to the recreational area and recreational area use barriers and preference factors. At the same time, it was determined that the barriers to the use of recreational areas affected the preference factors by 16%. As a result of the research, it can be said that more scientific research and planning are needed in terms of eliminating individual limitations and structural difficulties in order to eliminate the barriers to the use of recreational areas and improve preference factors.

Keywords: Disability, Recreation, Area, Preference.

GİRİŞ

Dünyada engelli nüfusunun 1 milyardan fazla olduğu, oldukça yüksek sayıda olan engelli bireylerin farklı engel türleriyle yaşamlarını sürdürdüğü tahmin edilmektedir. Bu da dünya nüfusunun yaklaşık %15’ini oluşturmuştur (OHT, 2023). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2019 raporuna göre Türkiye nüfusunda yaklaşık 10 milyondan (%12,29) fazla engelli birey yaşadığı tahmin edilmektedir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022). Bu sayı giderek artmakla beraber normal gelişim gösteren bireyler gibi engelli bireylerinde yaşamdan beklentileri bulunmaktadır. Bu nedenle insanlar kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çaba harcamaktadırlar (Öztabak, 2017). İlgili çaba sosyal yaşam da dahil olmak üzere yaşamın her noktasında ortaya çıkmaktadır.

Literatürde engelli kavramı sosyal, bireysel ve toplumsal sonuçları olan bir kavram olarak yer almıştır (Subaşıoğlu, 2008). Bu kavram zamanla yerini yetersizlik ya da özel gereksinimli birey olarak günümüzde kullanılmaktadır (Mergan, 2022). Engelli birey, çeşitli nedenlerle doğum öncesi ya da doğum sonrası psikolojik, mental, ortopedik ve sosyal kabiliyetlerinde belirli ölçüde fonksiyonel kayba uğraması sonucunda ortaya çıkmaktadır (Uzunoglu, 2019). Engelli bireyler toplumsal

yaşama uyum sağlamada ve günlük ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çekmişlerdir (Coşkun ve Koçak, 2010). Özellikle eğitimleri açısından ulaşımdan evde öğrenime kadar, sosyal hayatta yer alma veya seslerini duyurma noktasında zorlandıkları söylenebilir. Engelli bireylerin, içinde yaşadıkları sosyal ortam, sahip oldukları ortopedik yetersizliğin neden olduğu sınırlamalar yüzünden bireylerin sosyal faaliyetlere katılımında, mekânların ulaşılabilir ve kullanılabilir olması önem taşımıştır. Aynı zamanda toplumun gelişmişlik düzeyi, özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılım oranıyla doğrudan orantılı olup, bu katılımın gerçekleşebilmesi için öncelikle yapılı çevreye ihtiyaç duyulmakla birlikte, aynı zamanda engelsiz ulaşımın sağlanması gerekmektedir (Meşhur, 2011).

Teknoloji ve sanayinin gelişmesiyle beraber sosyal yaşamın hareketliliği ve toplumsal gelişmeler sonucu sosyal hayattan mahrum olan engelli bireylerin toplumla bütünleşme ihtiyaçları toplumun diğer mensupları tarafından ön plana çıkmaya başlamıştır (Genç ve Çat, 2013). Günümüzde engelliler için yapılan birçok düzenlemeyle beraber sosyal rollerini gerçekleştirebilmeleri açısından sosyal hayatta iç içe olmaları geçmişe nispeten kolaylaştırılmıştır. Engelli istihdamı incelendiğinde çevresel düzenlemelerle engellilerin birden fazla mekânı kullanabilir olması, aynı şekilde toplu ulaşımda yapılan düzenlemelerle daha fazla engellinin dışarı çıkabilmesi gibi düzenlemeler geçmişe kıyasla iyi düzeyde olmakla beraber gelişmiş birçok ülkeyle kıyaslandığında elbette yeterli değildir (Esatbeyoğlu ve Güven Karahan, 2014). Yalnız çalışma hayatında değil, yaşamın tüm alanlarında engelli bireylerin yaşadığı olumsuzlukları ortadan kaldırmak, boş zamanlarını rekreasyonel etkinliklerle değerlendirebilecekleri ortamlar ve programlar sunmak, eşit yurttaşlık anlayışının temelini oluşturmaktadır.

Rekreasyon alanları, toplumun eğlenme ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik açık havuzlar, oyun, spor ve gösteri alanları, doğal yeşil alanları bulunan özel ya da kamu alanlardır (Ek: RG- 13.10.1992-21374). (RG- 02.04.2013-28606) sayılı değişikliğe göre rekreasyon ve doğal yeşil alan gereksinimi imar planı kararıyla giderilmeye çalışılmaktadır. Yönetmelik hükümlerine göre imar planlarında rekreasyon alanları eğlenme, dinlenme, yeme-içme ihtiyaçlarının karşılanabileceği restoran, otopark gibi kullanım alanlarıyla tenis, mini golf, yüzme gibi sportif faaliyetlerin yer aldığı alanlar olarak nitelendirilebilir (Erbaş ve Esra, 2020). Engelli bireylerin, katılım engellerini belirlemeleri açısından boş zamanlarını değerlendirebilecekleri kentsel rekreasyon ve park alanlarının planlanarak gerçekleştirilmesi önemlidir (Yuncu ve ark., 2020). Bireylerin rekreasyon faaliyetlerine katılmalarındaki tercih sebepleri doğa ile iç içe olmak, manzara olanaklarından faydalanmak, temiz hava almak, spor yapmak, şehrin kirliliğinden veya şehir stresinden uzaklaşmak gibi sebepler olabilirken genelde bu sebeplerden birkaç tanesi de tercih sebebi olabilir (Gürer, 2014). Rekreasyon alanlarının kullanımı, bireylerin tercih ve arzularına göre değişebildiği gibi gerek yeni rekreasyon alanlarının inşasında gerekse de mevcut alanların düzenlenmesi ve yenilenmesinde bireylerin kullanım

kısıtlayıcılarının belirlenmesi açısından önem teşkil etmektedir (Gönen ve ark., 2022). Dolayısıyla engelli bireylerin rekreatif alanları kullanmalarına yönelik tercih etkenlerinin neler olduğu, yaşadıkları rekreatif alan kullanım engellerinin neler olduğu araştırılarak, engellilerin karşılaştığı sorunlara çözüm bulma gereksinimi ortaya çıkmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, bu çalışmada veriler yüz yüze yapılan görüşmeler yoluyla işitme, görme ve ortopedik engelle sahip bireylerin rekreatif alan kullanımı etkenleri ve rekreatif alan tercihlerine etki eden etkenlerin belirlenmesi amacıyla yapılan mevcut çalışmada, engelli bireylerin çeşitli değişkenlerinin de tercih etkenlerine ve engellerini değiştirme durumu incelenmiştir. Engelli bireylerin yaşamın büyük bölümünü oluşturan boş zamanlarını rekreatif alan kullanımı yoluyla değerlendirme açısından önem kazanan mevcut çalışma, farklı engel türlerindeki bireylerin daha engelsiz bir yaşam sürmeleri bakımından elde edilen bulguların sahada çalışan uzmanlara ve ailelere daha aktif hizmet sunmaları açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Ankara ilinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Kemal Yurt bilgin Özel Eğitim Meslek Lisesi, Doğan Çağlar Ortopedik Engelliler Lisesi, Gören Eller Görme Engelliler Ortaokulu ve Mitat Enç Görme Engelliler Ortaokulları oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu okullardaki engelli öğretmenler ve bu okullarda eğitim gören engelli 221 engelli öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu Başkanlığının 10.05.2022 tarih ve 09 sayılı oturumunda alınan E.358376 karar sayısı ile etik kurul izni alınmıştır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığında da çalışma için izin alınmıştır. Nicel yöntem kullanarak yapılan bu çalışmada engelli bireylerin rekreatif faaliyetlere katılımda erişilebilirliklerini engelleyen etkenler belirlenerek, bu etkenlerin engelliler açısından kentsel tasarım standartları dikkate alınarak işitme, görme ve ortopedik engelli bireylere uygulanmak üzere demografik veri formunun yanı sıra Gümüş ve Özgül (2017) tarafından geliştirilen rekreatif alanı kullanımına ilişkin katılım engelleri (RAKE) ve tercih etkenleri (RATE) ölçeği kullanılarak veriler yüz yüze toplanmıştır. Ölçüm araçlarının detayları aşağıda yer almaktadır.

Rekreatif Alanı Tercih Etkenleri Ölçeği: Gümüş ve Alay Özgül (2017) tarafından geliştirilen ölçeğin 24 madde ve 5 alt boyutta toplandığı, “Sportif çeşitlilik” alt boyutu için .54, “Personel” alt boyutu için .75, “Konum” alt boyutu için .68, “Fiziki imkanlar” alt boyutu için .91 ve “Aktivite” alt boyutu için .82 olarak hesaplandığı görülmüştür. Mevcut çalışmada toplam puanlarda .95 iç tutarlılık katsayısına sahip ölçüm aracının alt boyutlarda sırasıyla; .68, .83, .74, .92 ve .76 olarak belirlenmiştir.

Rekreasyon Alanı Katılım Engelleri Ölçeği: Gümüş ve Alay Özgül (2017) tarafından geliştirilen rekreatif alan katılım engelleri ölçeğinin 25 madde ve 5 alt boyutta toplandığı görülmektedir. Güvenlik engeli” alt boyutunda .91, “Zaman engeli” alt boyutunda .82, “Arkadaş engeli” alt boyutunda.86, “Spor alanı engeli” alt boyutunda .87 ve bireysel engel alt boyutunda .84 olarak hesaplanmıştır. Mevcut araştırmada toplam puanlarda .93 olarak belirlenen güvenilirlik katsayısının alt boyutlarda sırasıyla .90, .78, .91, .91, .87 olduğu saptanmıştır.

Verilerin Analizi: Rekreatif etkinliklere katılımında engelli bireylerin, alan kullanım kısıtlayıcılarının incelenmesine ait bulguların istatistiksel analizi SPSS 25 paket programında yapılmış, demografik özellikler için frekans ve yüzde hesaplamaları, değişkenler ve ölçüm araçları arasındaki farkların belirlenmesine yönelik bağımsız örneklem t testi ve ANOVA testi, grup içi karşılaştırmalar için post hoc testi ve ölçüm araçları arasındaki etkinin belirlenmesinde regresyon testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Çalışma grubuna yönelik yüzde ve frekans dağılımları

	Değişken	f	%
Cinsiyet	Erkek	131	59,3
	Kadın	90	40,7
	18 yaş ve altı	87	52
	19-30 yaş arası	51	23,1
	31 ve üzeri	55	24,9
Algılanan Gelir	Yeterli	103	46,6
	Yetersiz	118	53,4
Eğitim	Ortaokul ve altı	77	34,8
	Lise	73	33,0
	Lisans	71	32,1
Araca Sahip Olma	Evet	75	33,9
	Hayır	146	66,1
İlçe	Altındağ	65	29,4
	Çankaya	12	5,4
	Etimesgut	13	5,9
	Keçiören	41	18,6
	Mamak	41	18,6
	Sincan	22	10,0
	Yenimahalle	13	5,9
	Diğer	14	6,3

Engel Türü	Ortopedik	76	34,4
	Görme	90	40,7
	İşitme	55	24,9
Engel Durumu	Doğuştan	144	65,2
	Sonradan	77	34,8
Ailede Başka Engelli Olma Durumu	Evet var	65	29,4
	Hayır yok	156	70,6
Rekreasyonel Alanlara Geliş Nedeni	Bisiklet sürmek	21	9,5
	Çocuklarla oyun oynamak	42	19,0
	Gezi	43	19,5
	Koşu	19	8,6
	Vakit geçirme	41	18,6
	Yürüyüş	55	24,9

Araştırmaya dahil olan katılımcıların çoğunlukla erkek, 31 yaş üzeri, gelirini yetersiz olarak algılayan, lise mezunu, Ankara'nın Altındağ ilçesinde ikamet eden, engel durumu daha çok görme engelli olan, ilgili engel durumunu doğuştan getirmiş olan, ailede başka engellinin olmadığı ve rekreasyonel alanlara en çok yürüyüş amaçlı giden bireylerden oluştuğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2. RAKE ve RATE aritmetik ortalama, standart sapma ve basıkkık çarpıklık değerleri

	Min.	Maks.	Ort.	S.S.	Skewness	Kurtosis
Güvenlik Engeli	1,00	5,00	2,84	1,12	,095	-,936
Bireysel Engel	1,00	5,00	2,61	,96	,234	-,300
Spor Alanı Engeli	1,00	5,00	2,80	1,29	,152	-1,161
Zaman Engeli	1,00	5,00	3,09	1,31	,018	-1,206
Arkadaş Engeli	1,00	5,00	2,76	1,27	,240	-,968
Toplam Engeller	1,00	5,00	2,81	,87	,043	-,231
Sportif Çeşitlilik	1,00	5,00	3,11	,07	1,09	-,707
Personel	1,00	5,00	3,28	,07	1,13	-,676
Konum	1,00	5,00	3,69	,07	1,09	-,366
Fiziki İmkanlar	1,00	5,00	3,61	,06	,96	-,115
Aktivite	1,00	5,00	3,34	,07	1,13	-,830
Toplam Etkenler	1,00	5,00	3,47	,05	,86	-,117

Rekreatif alan kullanım engelleri ve rekreatif alan tercih etkenleri ölçüm araçlarına dair ortalama, standart sapma değerleri incelendiğinde en yüksek alt boyut

puanını zaman engeline elde eden katılımcıların (3,091,31), en düşük alt boyut puanını bireysel engel alt boyutunda elde ettiği belirlenmiştir (2,61±0,96), toplam puanlarda ise ortalamanın biraz altında rekreatif alan kullanım engeli yaşadıklarına yönelik algıları olduğu söylenebilir (2,81±0,87).

Tablo 3. RAKE ve RATE ile cinsiyet değişkeni arasındaki bağımsız örneklem t testi sonuçları

	Cinsiyet	n	Ort	S.S.	t	p																																																																																																																						
Güvenlik Engeli	Erkek	131	2,65	1,08	-3,110	0,002																																																																																																																						
	Kadın	90	3,12	1,13			Bireysel Engel	Erkek	131	2,62	,94	0,186	0,852	Kadın	90	2,60	1,00	Spor Alanı Engeli	Erkek	131	2,77	1,29	-0,492	0,623	Kadın	90	2,85	1,29	Zaman Engeli	Erkek	131	3,01	1,31	-1,107	0,269	Kadın	90	3,21	1,31	Arkadaş Engeli	Erkek	131	2,69	1,28	-0,939	0,349	Kadın	90	2,85	1,27	Toplam engeller	Erkek	131	2,72	,86	-1,757	0,080	Kadın	90	2,93	,89	Sportif Çeşitlilik	Erkek	131	3,07	1,09	-0,604	0,546	Kadın	90	3,16	1,08	Personel	Erkek	131	3,20	1,06	-1,169	0,244	Kadın	90	3,38	1,21	Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884	Kadın	90	3,67	1,13	Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın
Bireysel Engel	Erkek	131	2,62	,94	0,186	0,852																																																																																																																						
	Kadın	90	2,60	1,00			Spor Alanı Engeli	Erkek	131	2,77	1,29	-0,492	0,623	Kadın	90	2,85	1,29	Zaman Engeli	Erkek	131	3,01	1,31	-1,107	0,269	Kadın	90	3,21	1,31	Arkadaş Engeli	Erkek	131	2,69	1,28	-0,939	0,349	Kadın	90	2,85	1,27	Toplam engeller	Erkek	131	2,72	,86	-1,757	0,080	Kadın	90	2,93	,89	Sportif Çeşitlilik	Erkek	131	3,07	1,09	-0,604	0,546	Kadın	90	3,16	1,08	Personel	Erkek	131	3,20	1,06	-1,169	0,244	Kadın	90	3,38	1,21	Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884	Kadın	90	3,67	1,13	Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93								
Spor Alanı Engeli	Erkek	131	2,77	1,29	-0,492	0,623																																																																																																																						
	Kadın	90	2,85	1,29			Zaman Engeli	Erkek	131	3,01	1,31	-1,107	0,269	Kadın	90	3,21	1,31	Arkadaş Engeli	Erkek	131	2,69	1,28	-0,939	0,349	Kadın	90	2,85	1,27	Toplam engeller	Erkek	131	2,72	,86	-1,757	0,080	Kadın	90	2,93	,89	Sportif Çeşitlilik	Erkek	131	3,07	1,09	-0,604	0,546	Kadın	90	3,16	1,08	Personel	Erkek	131	3,20	1,06	-1,169	0,244	Kadın	90	3,38	1,21	Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884	Kadın	90	3,67	1,13	Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																			
Zaman Engeli	Erkek	131	3,01	1,31	-1,107	0,269																																																																																																																						
	Kadın	90	3,21	1,31			Arkadaş Engeli	Erkek	131	2,69	1,28	-0,939	0,349	Kadın	90	2,85	1,27	Toplam engeller	Erkek	131	2,72	,86	-1,757	0,080	Kadın	90	2,93	,89	Sportif Çeşitlilik	Erkek	131	3,07	1,09	-0,604	0,546	Kadın	90	3,16	1,08	Personel	Erkek	131	3,20	1,06	-1,169	0,244	Kadın	90	3,38	1,21	Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884	Kadın	90	3,67	1,13	Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																														
Arkadaş Engeli	Erkek	131	2,69	1,28	-0,939	0,349																																																																																																																						
	Kadın	90	2,85	1,27			Toplam engeller	Erkek	131	2,72	,86	-1,757	0,080	Kadın	90	2,93	,89	Sportif Çeşitlilik	Erkek	131	3,07	1,09	-0,604	0,546	Kadın	90	3,16	1,08	Personel	Erkek	131	3,20	1,06	-1,169	0,244	Kadın	90	3,38	1,21	Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884	Kadın	90	3,67	1,13	Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																																									
Toplam engeller	Erkek	131	2,72	,86	-1,757	0,080																																																																																																																						
	Kadın	90	2,93	,89			Sportif Çeşitlilik	Erkek	131	3,07	1,09	-0,604	0,546	Kadın	90	3,16	1,08	Personel	Erkek	131	3,20	1,06	-1,169	0,244	Kadın	90	3,38	1,21	Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884	Kadın	90	3,67	1,13	Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																																																				
Sportif Çeşitlilik	Erkek	131	3,07	1,09	-0,604	0,546																																																																																																																						
	Kadın	90	3,16	1,08			Personel	Erkek	131	3,20	1,06	-1,169	0,244	Kadın	90	3,38	1,21	Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884	Kadın	90	3,67	1,13	Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																																																															
Personel	Erkek	131	3,20	1,06	-1,169	0,244																																																																																																																						
	Kadın	90	3,38	1,21			Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884	Kadın	90	3,67	1,13	Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																																																																										
Konum	Erkek	131	3,69	1,06	0,146	0,884																																																																																																																						
	Kadın	90	3,67	1,13			Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137	Kadın	90	3,72	1,04	Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																																																																																					
Fiziki İmkanlar	Erkek	131	3,53	,90	-1,491	0,137																																																																																																																						
	Kadın	90	3,72	1,04			Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052	Kadın	90	3,52	1,13	Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																																																																																																
Aktivite	Erkek	131	3,22	1,12	-1,952	0,052																																																																																																																						
	Kadın	90	3,52	1,13			Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173	Kadın	90	3,57	,93																																																																																																											
Toplam Etkenler	Erkek	131	3,40	,81	-1,405	0,173																																																																																																																						
	Kadın	90	3,57	,93																																																																																																																								

Katılımcıların cinsiyet değişkeni ile rekreatif alan kullanım engelleri ve tercih etkenleri arasında yapılan analizler sonucunda engeller ölçeği alt boyutlarından güvenlik alt boyutunda meydana gelen anlamlı farklılığın, kadınların lehine olduğu gözlemlenmektedir ($t=-3,110$; $p=0,002$). Dolayısıyla ilgili bulgu doğrultusunda

kadın katılımcıların rekreatif alanların kullanımında daha fazla güvenlik engeli ile karşılaştığı söylenebilir. Rekreatif alan tercih etkenleri ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 4. RAKE ve RATE ile yaşanan ilçe değişkeni arasındaki tek yönlü varyans analizi ANOVA testi bulguları

	İlçe	n	Ort.	S.S.	F	p
Güvenlik Engeli	Altındağ ^a	65	3,08	1,01	3,429	0,002
	Çankaya	12	2,11	,61		
	Etimesgut	13	2,22	1,11		
	Keçiören	41	2,76	1,23		
	Mamak ^b	41	3,06	,95		
	Sincan	22	2,94	1,41		
	Yenimahalle ^c	13	1,99	,99		
	Diğer	14	3,15	1,07		
	Toplam	221	2,84	1,12		
Bireysel Engel	Altındağ	65	2,74	1,02	1,629	0,128
	Çankaya	12	2,01	,78		
	Etimesgut	13	2,64	1,11		
	Keçiören	41	2,50	,98		
	Mamak	41	2,82	,93		
	Sincan	22	2,65	,85		
	Yenimahalle	13	2,15	,98		
	Diğer	14	2,64	,69		
	Toplam	221	2,61	,96		
Spor Alanı Engeli	Altındağ	65	2,91	1,28	0,319	0,945
	Çankaya	12	2,43	1,05		
	Etimesgut	13	2,84	1,56		
	Keçiören	41	2,89	1,38		
	Mamak	41	2,82	1,19		
	Sincan	22	2,68	1,53		
	Yenimahalle	13	2,57	1,18		
	Diğer	14	2,71	1,10		
	Toplam	221	2,80	1,29		

Zaman Engeli	Altındağ ^d	65	3,17	1,27	2,443	0,032
	Çankaya ^f	12	2,33	1,34		
	Etimesgut ^b	13	3,44	1,44		
	Keçiören ^c	41	3,26	1,27		
	Mamak ^e	41	3,13	1,34		
	Sincan ^a	22	3,51	1,30		
	Yenimahalle ^g	13	2,26	1,42		
	Diğer	14	2,60	,81		
	Toplam	221	3,09	1,31		
Arkadaş Engeli	Altındağ ^a	65	3,22	1,22	2,554	0,015
	Çankaya ^c	12	2,11	1,18		
	Etimesgut	13	2,53	1,18		
	Keçiören	41	2,82	1,38		
	Mamak ^b	41	2,52	1,25		
	Sincan	22	2,69	1,31		
	Yenimahalle ^d	13	2,10	1,18		
	Diğer	14	2,64	,90		
	Toplam	221	2,76	1,27		
Toplam Engeller	Altındağ ^a	65	3,00	,89	2,594	0,014
	Çankaya ^c	12	2,17	,74		
	Etimesgut	13	2,65	,90		
	Keçiören	41	2,80	,97		
	Mamak	41	2,91	,71		
	Sincan	22	2,89	,86		
	Yenimahalle ^b	13	2,18	,85		
	Diğer	14	2,81	,67		
	Toplam	221	2,81	,87		
Sportif Çeşitlilik	Altındağ	65	3,37	,97	1,058	0,392
	Çankaya	12	2,91	1,16		
	Etimesgut	13	2,97	1,07		
	Keçiören	41	2,82	1,14		
	Mamak	41	3,13	,98		
	Sincan	22	3,06	1,27		
	Yenimahalle	13	2,94	1,38		
	Diğer	14	3,21	1,04		
	Toplam	221	3,11	1,09		

Personel	Altındağ	65	3,43	1,01	1,237	0,284
	Çankaya	12	2,77	1,01		
	Etimesgut	13	3,26	,72		
	Keçiören	41	2,96	1,34		
	Mamak	41	3,40	1,15		
	Sincan	22	3,55	1,07		
	Yenimahalle	13	3,26	1,36		
	Diğer	14	3,17	1,03		
	Toplam	221	3,28	1,13		
	Konum	Altındağ ^d	65	3,56		
Çankaya ^f		12	3,33	1,23		
Etimesgut ^a		13	4,25	,81		
Keçiören ^c		41	3,56	1,13		
Mamak		41	3,91	1,01		
Sincan ^b		22	4,13	,73		
Yenimahalle ^e		13	3,28	1,39		
Diğer ^e		14	3,42	,79		
Toplam		221	3,69	1,09		
Fiziki İmkanlar	Altındağ	65	3,54	1,07	2,367	0,024
	Çankaya ^c	12	2,87	1,01		
	Etimesgut	13	3,86	,76		
	Keçiören	41	3,61	1,01		
	Mamak ^b	41	3,81	,74		
	Sincan ^a	22	4,01	,68		
	Yenimahalle	13	3,27	1,18		
	Diğer	14	3,44	,81		
	Toplam	221	3,61	,96		
Aktivite	Altındağ	65	3,43	1,09	1,404	0,205
	Çankaya	12	2,69	1,15		
	Etimesgut	13	3,23	,80		
	Keçiören	41	3,40	1,16		
	Mamak	41	3,42	1,14		
	Sincan	22	3,71	1,19		
	Yenimahalle	13	2,97	1,30		
	Diğer	14	3,00	1,11		
	Toplam	221	3,34	1,13		

	Altındağ	65	3,49	,95		
	Çankaya	12	2,89	,87		
	Etimesgut	13	3,62	,51		
	Keçiören	41	3,37	,90		
Toplam Etkenler	Mamak	41	3,62	,71	1,806	0,087
	Sincan	22	3,79	,66		
	Yenimahalle	13	3,19	1,15		
	Diğer	14	3,31	,80		
	Toplam	221	3,47	,86		

a>b>c>d

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların RAKE VE RATE düzeyleri ile ikamet ettikleri ilçe arasındaki tek yönlü varyans analizi bulgularına göre hem RAKE'nin hem de RATE'nin yaşanılan ilçe ile anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. RAKE toplam puanlarında, güvenlik ve arkadaş engeline Altındağ ilçesinde yaşayan bireylerin daha fazla engelle karşılaştığı, zaman engeline ise Sincan ilçesinde yaşayan bireylerin diğer gruplara nazaran daha fazla engelle karşılaştığı söylenebilir. Toplam RATE incelendiğinde ise konum ve fiziki imkanlar alt boyutlarında ortaya çıkan anlamlı farklılıkların konum alt boyutunda Etimesgut, fiziki imkanlar alt boyutunda ise Sincan'da oturan katılımcılar lehine anlamlı farklılık ortaya koyduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 5. RAKE ve RATE ile yaşanılan alana geliş nedeni değişkeni arasındaki ANOVA testi bulguları

	Alana Geliş Nedeni	n	Ort.	S.S.	F	p
Güvenlik Engeli	Bisiklet Sürmek	21	2,54	1,06	2,551	0,029
	Oyun Oynamak	42	2,85	1,11		
	Gezi Amaçlı ^b	43	2,56	1,17		
	Koşu Amaçlı	19	3,09	,96		
	Vakit Geçirme	41	3,30	,96		
	Yürüyüş Yapma ^a	55	2,72	1,19		
	Toplam	221	2,84	1,12		
Bireysel Engel	Bisiklet Sürmek	21	2,45	,88	2,325	0,044
	Oyun Oynamak	42	2,56	,90		
	Gezi Amaçlı ^b	43	2,29	1,09		
	Koşu Amaçlı	19	2,80	,75		
	Vakit Geçirme	41	2,95	1,02		
	Yürüyüş Yapma ^a	55	2,65	,90		
	Toplam	221	2,61	,96		

Spor Alanı Engeli	Bisiklet Sürmek	21	2,82	1,37	1,410	0,222
	Oyun Oynamak	42	2,51	1,33		
	Gezi Amaçlı	43	2,56	1,28		
	Koşu Amaçlı	19	3,03	1,11		
	Vakit Geçirme	41	2,87	1,40		
	Yürüyüş Yapma	55	3,08	1,17		
	Toplam	221	2,80	1,29		
Zaman Engeli	Bisiklet Sürmek	21	3,02	1,47	1,271	0,278
	Oyun Oynamak	42	3,17	1,22		
	Gezi Amaçlı	43	2,83	1,38		
	Koşu Amaçlı	19	3,18	1,13		
	Vakit Geçirme	41	3,48	1,40		
	Yürüyüş Yapma	55	2,95	1,23		
	Toplam	221	3,09	1,31		
Arkadaş Engeli	Bisiklet Sürmek	21	2,60	1,47	1,349	0,245
	Oyun Oynamak	42	2,84	1,21		
	Gezi Amaçlı	43	2,41	1,30		
	Koşu Amaçlı	19	3,05	1,23		
	Vakit Geçirme	41	3,04	1,25		
	Yürüyüş Yapma	55	2,72	1,24		
	Toplam	221	2,76	1,27		
Toplam Engeller	Bisiklet Sürmek	21	2,65	,85	2,587	0,027
	Oyun Oynamak	42	2,78	,79		
	Gezi Amaçlı ^b	43	2,52	,98		
	Koşu Amaçlı	19	3,02	,75		
	Vakit Geçirme	41	3,14	,82		
	Yürüyüş Yapma ^a	55	2,80	,88		
	Toplam	221	2,81	,87		
Sportif Çeşitlilik	Bisiklet Sürmek	21	3,57	1,07	1,236	0,293
	Oyun Oynamak	42	3,09	1,08		
	Gezi Amaçlı	43	3,19	1,18		
	Koşu Amaçlı	19	3,01	,94		
	Vakit Geçirme	41	2,86	1,03		
	Yürüyüş Yapma	55	3,10	1,09		
	Toplam	221	3,11	1,09		

Personel	Bisiklet Sürmek	21	3,51	1,23	1,081	0,372
	Oyun Oynamak	42	3,38	1,07		
	Gezi Amaçlı	43	3,41	1,08		
	Koşu Amaçlı	19	3,47	,88		
	Vakit Geçirme	41	3,01	1,23		
	Yürüyüş Yapma	55	3,15	1,16		
	Toplam	221	3,28	1,13		
Konum	Bisiklet Sürmek	21	3,80	1,24	0,403	0,847
	Oyun Oynamak	42	3,58	1,08		
	Gezi Amaçlı	43	3,78	1,19		
	Koşu Amaçlı	19	3,84	,87		
	Vakit Geçirme	41	3,54	1,09		
	Yürüyüş Yapma	55	3,70	1,05		
	Toplam	221	3,69	1,09		
Fiziki İmkanlar	Bisiklet Sürmek	21	3,86	1,06	0,919	0,469
	Oyun Oynamak	42	3,49	,93		
	Gezi Amaçlı	43	3,58	1,00		
	Koşu Amaçlı	19	3,61	,93		
	Vakit Geçirme	41	3,44	1,15		
	Yürüyüş Yapma	55	3,75	,77		
	Toplam	221	3,61	,96		
Aktivite	Bisiklet Sürmek	21	3,84	,95	1,000	0,419
	Oyun Oynamak	42	3,24	1,06		
	Gezi Amaçlı	43	3,31	1,22		
	Koşu Amaçlı	19	3,43	,83		
	Vakit Geçirme	41	3,21	1,26		
	Yürüyüş Yapma	55	3,32	1,17		
	Toplam	221	3,34	1,13		
Toplam Etkenler	Bisiklet Sürmek	21	3,75	,98	0,936	0,459
	Oyun Oynamak	42	3,40	,79		
	Gezi Amaçlı	43	3,49	,92		
	Koşu Amaçlı	19	3,52	,77		
	Vakit Geçirme	41	3,28	1,00		
	Yürüyüş Yapma	55	3,51	,74		
	Toplam	221	3,47	,86		

a>b>c>d

Katılımcıların kullandıkları rekreatif alanı en çok hangi sebeple ziyaret ettikleri sorusuna verdikleri yanıt ile RAKE ve RATE arasındaki analizler sonucunda RATE ile alana geliş nedeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamasına karşın, RAKE ile alana geliş nedeni arasında anlamlı farklılık yer almaktadır. Buna göre toplam RAKE ve güvenlik engeli, bireysel engel alt boyutlarındaki anlamlı farklılığın gezi amaçlı ve yürüyüş yapma nedenleriyle gelenler arasında grup içi farklılık ortaya koyduğu gözlemlenmektedir. Tüm anlamlı farklılıklarda yürüyüş yapma amacıyla rekreatif alanı kullanan bireylerin daha yüksek engel düzeyi sergiledikleri söylenebilir.

Tablo 6. RAKE ve RATE arasındaki çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

RATE	B	Std. hata	β	t	p
Sportif Çeşitlilik	,075	,059	,093	1,284	,200
Personel	-,014	,066	-,018	-,207	,837
Konum	,078	,073	,098	1,071	,285
Fiziki İmkanlar	,116	,101	,128	1,151	,251
Aktivite	,147	,071	,190	2,067	,040
R=0,407	R ² =0,165				
F _(8,520) < 0,001	p < 0,001				

Bağımlı değişken: Rekreatif alan kullanım engelleri

Rekreatif alan kullanım engellerinin rekreatif alan kullanımına yönelik tercih etkenlerini etkileme durumunun incelendiği tablo 6 bulguları engel durumunun aktivite düzeyini anlamlı biçimde etkilediğini göstermektedir ($t=2,067$; $p=0,040$). Diğer yandan rekreatif alan kullanım engellerinin kullanım etkenlerini yordamada yaklaşık olarak %16 gibi bir orana sahip olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA

Engelli bireylerin rekreasyonel alanları kullanmalarına yönelik yaşadıkları engelleri belirlemek, aynı zamanda yine rekreasyonel alanları kullanmaya yönelik tercihlerini etkileyen etkenleri ortaya koymak adına yapılan araştırma bulguları, ölçüm araçlarının belirli değişkenler ile anlamlı biçimde farklılaştığı yönündedir. Ortalama puanların altında rekreatif alan kullanım engeli yaşayan katılımcıların ortalamasının üzerinde tercih etkenleri düzeyi sergiledikleri belirlenmiştir. Cinsiyet, yaş, algılanan gelir, eğitim düzeyi, özel araca sahip olma, ikamet edilen ilçe, engel türü, engel durumu, ailede başka engelli olma durumu ve rekreasyonel alana geliş nedeni ile rekreatif alan kullanım engelleri ve tercih etkenleri arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Aynı zamanda rekreatif alan kullanımına yönelik engellerin tercih etkenlerini %16 oranında etkilediği saptanmıştır.

Literatür incelendiğinde engelli bireylere ve rekreasyonel alanları kullanan diğer bireylere yönelik pek çok araştırmanın yer aldığı gözlemlenmektedir (Bekçi, 2012; Özşaker, 2012; Gürer, 2014; Kalkan ve Büyükşalvarcı, 2019; Beşikçi, 2020; Şapıcılar ve ark., 2020; Aydın, 2021; Ustalar ve ark., 2021; Aşıkutlu ve ark., 2022; Çiftçioğlu, 2022; Gürbey, 2022; Gönen ve ark., 2022; Kamer Aksoy ve ark., 2022;). Yapılan araştırmalar rekreasyonel alan kullanımını konusunda pek çok farklı engel ve tercihlere yönelik farklı etkenler olduğunu göstermektedir. Mevcut araştırmada elde edilen katılımcıların engel düzeylerinin orta düzeyde olduğuna yönelik bulguya benzer şekilde bir diğer çalışmada rekreatif faaliyetlere katılım engel düzeylerinin orta derecede olduğu tespit edilmiştir (Ustalar ve ark., 2021). Engelli bireylerin rekreasyonel alan kullanımında karşılaştıkları engelleri ve engel algılarını azaltabilmek için minimize etmek adına daha fazla çalışma yapılması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu yönde yerel yönetimlerle iş birlikleri çerçevesinde akademik bilgi tabanından yararlanılarak tesis revizyonları ve inşaları yapılmasının ilgili süreçlere katkı sağlaması bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.

Katılımcıların daha çok yürüyüş gibi sebeplerle rekreasyonel alanlara gittiği yönündeki mevcut bulguyla benzer şekilde farklı bir çalışmada da yine katılımcıların daha çok yürüyüş yapmak amacıyla rekreasyon alanlarını kullandıkları belirlenmiştir (Ustalar ve ark., 2021). Rekreatif parkları ziyaret sebeplerinin de katılımdaki engelleri ve tercih etkenlerini anlamlı biçimde değiştirdiği ifade edilmektedir (Yuncu ve ark., 2020). Rekreatif etkinliklere katılım engeli, yaş ve araç sahibi olma durumu üzerinde etkili olmadığı görülmüştür (Ustalar ve ark., 2021). Yaş ve eğitimin rekreasyonel tercih etkenlerini farklılaştırdığı araştırmalar da literatürde yer almaktadır (Aşıkutlu ve ark., 2022; Yuncu ve ark., 2020). Dolayısıyla çeşitli değişkenlerin açık alan parklarını kullanıma yönelik tercihleri ve etkenleri temelden değiştirdiği söylenebilir. Bu doğrultuda bölge halkının tercihlerinin ve karşılaştıkları etkenlerin belirlenmesi yoluyla çözüm süreçlerinin ilgili değişkenler doğrultusunda yapılandırılması önerilmektedir.

Bireylerin rekreasyonel alan kullanımına yönelik yaşadığı engellerin en yüksek alt boyut puanı olan zaman engeline yaşandığı belirlenmiştir. Bir diğer araştırmada ise psikolojik ve duygusal, çevresel ve yapısal, ekonomik, yasalar ve prosedür unsurları açısından engelli bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılımında kısıtlandıkları sonucuna varılmıştır (Kaya ve Müderrisoğlu, 2015). 2019 yılında yapılan bir araştırmaya göre bireylerin rekreatif etkinliklere katılımlarını engelleyen unsurlar ekonomik durum, ailevi sorumluluklar, iş yoğunluğu, zaman eksikliği, enerji ve motivasyon eksikliği, ulaşım zorluğu ve tesis yetersizliği gibi engeller yaşadığı belirlenmiştir (Şapıcılar ve ark., 2019). Görme engelli bireylerin algılanan stres düzeylerini etkileyen rekreatif faaliyetlere katılım engelleri değişkenleri psikolojik, sosyal ve maddi yetersizlikler olarak açıklanmıştır (Aydın, 2021). Bir diğer araştırmaya katılan bireylerin %28,3'ünün ikamet edilen ilçenin rekreasyonel alanlarını kısmen yeterli bulduğunu belirtirken, tesislerin ve tesis donanımının yetersiz

olması, rekreasyonel etkinliklere nerede katılacağını bilmemeleri katılımcıların rekreasyonel alan kullanımlarına yönelik eksiklikler olarak göze çarpmıştır (Çavdar, 2019). Mevcut araştırma bulgularıyla benzer sonuçlar ortaya koyan çalışmalar bireysel kısıtlayıcıların ortadan kaldırılması üzere kapsamlı sosyal politikalar geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda ilgili politikaların taban araştırması yoluyla güncellenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Rekreasyon faaliyetlerine katılım açısından kadınların rekreasyon aktivitelerine katılım düzeylerinin erkeklere oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bunun nedenleri arasında yaşanan ilçede geleneksel bir yapı olması gösterilebilir. Söz konusu geleneksel yapı kız çocuklarının sosyal ortamlarda bulunmalarına yönelik engel oluşturabilecek sınırlılıklar çizebilmektedir (Çiftçioğlu, 2022). Bir diğer çalışmada mevcut araştırmayla benzer şekilde kadınların güvenlik açısından korunma alanlarını çok az kullandığı ve rekreasyonel tercihlerini etkileyen en önemli faktörün “Güvenliğe dayalı engeller” olduğu tespit edilmiştir (Aşıkutlu ve ark., 2022). Cinsiyet, engel düzeyi ve eğitim durumlarında farklılıklar olduğu görülmüştür. Genel olarak farklılıkların güvenlik engeli ve zaman engeline yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ustalar ve ark., 2021; Gönen ve ark., 2022). Yapılan bir diğer araştırmada mevcut araştırmayla benzer bir şekilde istatistiksel olarak cinsiyette anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Özşaker, 2012). İlgili bulgular ve literatür bilgisinden hareketle kadınların yaşadığı engellerin ortadan kaldırılması amacıyla toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımlar baz alınarak, çeşitli çalışmalar yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Rekreasyon alanlarında engelli kullanımı açısından erişilebilirliğin incelendiği bir diğer araştırma bulgusu çerçevesinde yalnızca engelli bireyler için değil normal gelişim gösteren bireyler için de kentsel tasarımın ön planda tutulması gerekmektedir (Kamer Aksoy ve Ersoy, 2022). Farklı şehirlerde ulaşım aksamaları ortopedik engellilerin kullanımı için oldukça problemlidir olduğu ve bundan dolayı birçok ortopedik engelinin bu alanları kullanırken ciddi problemlerle karşılaştığı, hatta kullanamadığı tespit edilmiştir (Bekçi, 2012). Rekreasyonel alanların yaşanabilir mekânlara dönüştürülebilmesinde erişilebilirlik en önemli konulardan biridir (Kaya ve Müderrisoğlu, 2015). Erişilebilirliğin önündeki kısıtlar ve korunan alanlarda yaşanan rekreatif engeller bireylerin profilleri üzerinde olumsuz etki göstererek katılımı azaltabilmiştir (Aşıkutlu ve ark., 2022). Engelli bireylerin özel yaşam alanlarından kentsel açık yeşil alanlara ulaşımı ve bu alanları kullanımına yönelik temel hedefler engelsiz fiziksel çevreler oluşturmak, mevcut çevrelerin niteliğini iyileştirmek ve erişilebilirliğini arttırmak oldukça önemlidir (Gürbey, 2022). Bu düşünceden hareketle ülke genelinde standart çalışmaların kaliteyi artırma yönünde güçlendirilmesi önerilmektedir.

Rekreasyon alanları, genişliğine, sahip olduğu kaynağa, taşıma kabiliyetine ve potansiyel kullanıcı gruplarının gereksinimlerine göre tasarlanmalı, ancak tüm bu

süreçte tasarımdan önce 'koruma' öncelikli hedef olmalıdır. Gelişmiş kentlerde, kentleşme baskısı altında kalan doğallığı korunmuş nadir alanlar, potansiyellerine göre değerlendirilmeli, bu potansiyelin sürekliliği ve alanın sürdürülebilirliği korunmalıdır (Gürer, 2014). Rekreatif etkinliklere katılımı engelleyen faktörlerin azalması, kolaylaştırıcı unsurların artmasıyla katılımı devamlılık sağlanacağı öngörülmektedir (Beşikçi, 2020). Dolayısıyla engellerin ortadan kaldırılarak tercih etkenlerinin artırılması rekreatif alanların tesisinde ve rekreatif organizasyonların uygulanmasında göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırma sonucunda engelli bireylerin rekreatif alanları kullanmaları hususunda çeşitli bireysel ve çevresel engellere sahip oldukları, ilgili engel durumunun katılımına yönelik tercih etkenlerini anlamlı biçimde etkilediği söylenebilir. İlerleyen çalışmalarda farklı engel grupları ele alınarak engelli bireylerin yaşadıkları rekreatif alan kullanımına yönelik kısıtlar ortaya koyulabilir. Aynı zamanda yerel yönetimler ve diğer paydaşların iş birliği ile programlar hazırlanarak gerek etkinlikler bazında gerekse kentsel planlamalar bazında iyileştirmeler yapılması gerektiği söylenebilir.

Çıkar Çatışması

Makalenin yazarları arasında, çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): SÖ (%50), TAD (%50)

Veri Toplanması (Data Acquisition): SÖ (%100)

Veri Analizi (Data Analysis): TAD (%90), SÖ (%10)

Makalenin Yazımı (Writing Up): SÖ (%50), TAD (%50)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): SÖ (%50), TAD (%50)

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (Ocak, 2022). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni. https://www.aile.gov.tr/media/98625/eyhgm_istatistik_bulteni_ocak_2022.pdf
- Akyol, C., Akkaşoğlu, S. (2020). Gençlerin boş zamanlarında rekreatif faaliyetlerine katılım engelleri üzerine bir araştırma. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 8 (3), 2072-2089. <https://doi.org/10.21325/jotags.2020.649>
- Aşıkkutlu, H.S., Kaya, L.G., Aşık, Y. (2022). Kadınların korunan alan tercihlerine yönelik rekreatif engellerin saptanması: Serenler Tepesi Tabiat Parkı Örneği. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi Journal of Architecture And Life*, 7(3), 951-963. <https://doi.org/10.26835/my.1170078>
- Aydın, İ. (2021). Az gören bireylerin rekreatif faaliyetlere katılım engelleri ile algılanan stres ilişkisi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 23-32. <https://doi.org/10.46385/tsbd.832197>

- Bekci, B. (2012). Fiziksel engelli kullanıcılar için en uygun ulaşım akslarının erişilebilirlik açısından irdelenmesi: Bartın Kenti Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 14, Özel Sayı, 26-36.
- Beşikçi, T. (2020). Üniversite kampüslerinde rekreasyon uygulamalarının serbest zaman engelleri, kolaylaştırıcıları ve doğumu üzerine etkileri. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- Coşkun, H. Y., & Koçak, A. (2010). Özürlü birey ve ailesinin sosyal iletişim sürecinde karşılaştığı ve yaşadığı durumlar hakkında teorik ve ampirik bir çalışma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Çavdar, Ç. (2019). Lise öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere eğilimleri ve rekreasyonel faaliyetlere katılımlarına engel olan faktörler. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Çavdar, Ç., & Yıldız, M. (2020). Lise öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere eğilimleri ve katılımlarına engel olan faktörler. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(3), 437-449.
- Çiftçiöğlü, S. (2022). Ortaokul öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılım zorlukları: Mut örneği. *Anatolia Social Research Journal*, 1(1), 80-90.
- Erbaş, A. E., & Esra, S. (2020). Rekreatif alan ve rekreasyon alanı kavramlarının mekânsal planlar bağlamında değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*, 5(1), 13-26. <https://doi.org/10.26809/joa.5.002>
- Esatbeyoğlu, F., Güven Karahan, B. (2014). Engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarının önündeki engeller. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 25 (2), 43-55.
- Genç, Y. & Çat, G. (2013). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 363-394.
- Gönen, M., Ceyhan, M.A., Çakır, Z., Zorba, E. & Coşkuntürk, O.S. (2022). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin rekreasyon alanı kullanımlarına ilişkin engel ve tercihleri, *The Online Journal Of Recreation And Sports (TOJRAS)*, 11 (4), 59-76. <https://doi.org/10.22282/ojrs.2022.109>
- Gürbey, A. P. (2022). Evaluation of urban recreation areas in terms of design and planning principles for the disabled: Istanbul-Göztepe 60th Anniversary Park. E-Scala Kırklareli University *Journal Of The Faculty Of Architecture Kırklareli Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 1(2), 87-107.
- Gürer, N. (2014). Rekreasyon alanlarının tasarlanmasında temel ilkeler, Ankara Eymir Gölü Örneği. *Journal Of Recreation And Tourism Research (JRTR)*, 1(2), 1-17.
- OHT. (19 Temmuz 2023). <https://onehealthtrust.org/>
- Kamer Aksoy, Ö., Yılmaz, E., & Ersoy, B. (2022) Rekreasyon alanlarında engelli kullanımı açısından erişilebilirlik: İzmir İli Buca İlçesi Örneği. *Artgrid*, 4(2), 292-308. <https://doi.org/10.57165/artgrid.1206080>
- Kaya, S., Müderrisoğlu, H. (2015). Kentsel mekânlarda engellilerin rekreasyonel aktivite kısıtlayıcıları: Düzce Kent Merkezi Örneği. III. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi.
- Mergan, B. (2022). Engellilerde beden eğitimi ve spor eğitimi bölümü öğrencilerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklere katılımına ilişkin farkındalık düzeylerinin incelenmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Meşhur, H. F. A. (2011). Ortopedik engellilerin istihdamında tele çalışmaya ilişkin tutumlar açısından bir uygulama. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 11(22), 72-118.
- Özşaker, M. (2012). Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılmama nedenleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14 (1), 126-131.
- Öztabak, M. Ü. (2017). Engelli bireylerin yaşamdan beklentilerinin incelenmesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 9, 355-375. <https://doi.org/10.16947/fsmia.323388>
- Subaşıoğlu, F. (2008). Üniversitelerin bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin "engellilik farkındalığı" üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 9(2), 399-430. <https://doi.org/10.15612/BD.2008.312>
- Şapıcılar, M. C., Kalkan, F. Ve Büyüksalvarcı, A. (2019). Akademisyenlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi: Turizm Fakülteleri örneği, *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (7), 9-29. <https://doi.org/10.31576/smrj.264>
- Ustalar, A., Şentürk, A., Gümüşgöl, O. (2021). Antrenörlerin rekreasyonel faaliyetlere katılımlarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 7(2): 448-468.
- Uzunoglu, E. (2019). Engelli bireye sahip ailelerin sorunları ve sosyal dışlanması üzerine nitel bir inceleme, Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Yuncu, E.N., Dilmeç, M.U., Yurcu, G. (2020). Kentsel rekreatif park katılım engellerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi: Antalya İli Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (74), 426-436. <https://doi.org/10.17719/jsr.11247>